

להורים יש הזכות לדעת את כל תוצאות הבדיקה

של מיישפיר: מהו מן העובר ברחם האם ואם

הוא לוקה במחלה תורשתית כמו תאי זאקס או במונגולואידיות

התבשרה שהכל תקין. היא ידעה שעל אותו מיכתבת-שובה מן המעבדה, שהיא רופא מחזיק בידו, רשום גם מין העובר שהיא נושאת ברחמה. "זו היתה רק סקר רגול", היא מודה. "לחצתי עליו לגלות לי, ונורא רציתי בת".

סכנה מיוחדת

לבנים

ב ארץ עורכים בדיקת מיישפיר לי כאלף נשים בכל שנה. הבדיקה לא נועדה לספק את סקרנות ההורים באשר למין היילוד, אלא כדי לגלות ליקויים תורשתיים אצל העובר עוד בטרם יצא מרחם אימו. יש מומים המצדיקים הפסקת ההריון, כדי שלא יולד תינוק בעל מום, שעלול לסבול כל חייו. הפלות כאלה, אם תבוצענה במימדים גדולים, עשויות להקטין את שכיחותן של מחלות תורשתיות מסוימות, עד להיעלמותן המוחלטת.

אך רק אלף נשים מגיעות בארץ לבדיקה זו. חלקן היה מודע לסיכון וביקש להיבדק, אחרות הופנו עליידי הרופא, שהגילה להן את חשיבות הבדיקה. הרוב ה"גדול של הנשים שהגיעו לבדיקה הן נשים שיש להן אח הנגוע במחלה תורשתית או בן שהוא בעל-מום. הניסיון המר הזה הוא שהריק אותה לבקש בבדיקה.

רוב המחלות התורשתיות מועברות מ"אם לבן. מין היילוד נקבע עליידי צורת השילוב שבין שני כרומוסומי-מין. האחד מהם מכונה X והשני מכונה Y. בזכר מצוי צירוף של כרומוסומי-מין משני ה"סוגים — X ו-Y, השונים בגודלם ובי צורתם, ואילו בנקבה מצויים שני כרומוסומים מטיפוס X הדומים זה לזה.

המחלות המועברות מאם לבן הן מחלות המועברות בכרומוסום X. כרומוסום אחר יבטל את השפעת הכרומוסום הנגוע, וכך לא תגיע המחלה לכלל ביטוי חיצוני בנקבה שיש לה שני כרומוסומים מסוג X. אצל הזכר הכרומוסום X הבודד שהבן מקבל מאמו אינו מנוטל, כי כרומוסום-המין השני שלו הוא מטיפוס שונה, Y. לכן מופיעה המחלה תורשתית בצאצא הזכרי.

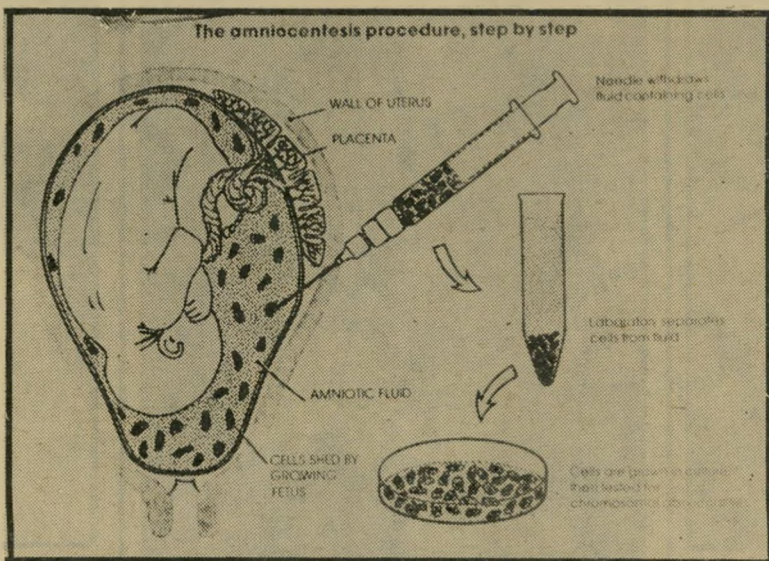
ברוב המקרים ההעברה נעשית כך, שמחצית הבנים יהיו חולים ומחצית ה"בנות תישאנה את הגן הנגוע. הן עצמן בריאות, אך עלולות להעביר את המחלה לצאצאיהן הזכריים. שוב, לפי אותה חסי-ברות. רק הבנות הן המעבירות את המחלה ואילו הבנים הם הלוקים בה.

כרובלת תרנגולת

ואשכי פר

ב רוב המיקרים יודעים לזהות כי נקל את מין העובר, אבל לא תמיד יודעים גם להבחין מי נגוע ומי לא. ב"מחלות שהמדע לא מסוגל להתמודד עימן הן בהצלחה, נהגים להציע לאשה ההרה להפיל כל עוד זכרי. ידוע שיש חברות רבות שבהן תופסת האשה עמדה נוחה. לידת בן במיטגרת כזו היא מאורע מעורר שימחה הרבה יותר מלידת בת. כך התי-עורר בעבר, בחברות רבות, הצורך להפיש דרך כדי להבטיח הולדת זכרים וזרים. גם כימינו קיים הצורך להקים מיספחה לפי תכנון מוקדם, ולהעמיד צאצאים מ"שני המינים לפי סדר מסוים. עובדה זו גרמה לכך, שבמהלך ההיסטוריה הרפואית ידוע על מאות שיטות שנועדו להשפיע על מין היילוד. כך נהגו בעבר לתת ל"נשים הרות כרובלות מבושלות של תרנגולות, או דם מבושלות של אריה. או נוזל שנשחט מאשכיו של פר — הכל כדי לסייע ללידת בנים זכריים.

מאוחר יותר במהלך ההיסטוריה, ועד לא מכבר, הומלץ על בחירת תפריט מונו-מסויים כערוכה להולדת בן. הומלץ גם על שטיפת הנרתיק בחומצות או בתמיסות בסיסיות לפני המגע המיני, או על כיוון

הבדיקה

כל אשה הרה מעל גיל 37, או אשה שבמישפחתה יש מחלה תורשתית, יכולה להתייצב בכל בית-חולים ולבקש בדיקת מיישפיר. חומר העוטף את העובר ברחם אמו ונושא את כל סוד החיים.

ילד או ילדה?

נות לדעת אם תהיה לי בת או בן אבל הרגיו אותי העקרון. זה העובר שלי, מיישפיר שלי, וזכותי לדעת כל מה שנרשם בפתק התשובה של המעבדה. הרופא הוא רק צינור האינפורמציה. זכותי לדעת, ואין לרופא זכות להחליט בשבילי אם אני זכאית או לא זכאית לדעת. אין חוק, והכל תלוי בשרירות ליבו של הרופא. השיטה היא שהרופאים יודעים מה טוב בשבילינו."

הריון יקר מכל

ד ליה מור ילדה בת. היא מאושרת, כי גם בעלה רצה בת. יומיים לפני הלידה עוד התארחת במרבית הבתים בישראל, בתוכנית שעה טובה. יחד עימה ישבו המנחשים. כולם הבטיחו לה כי הרופא, שידע את תוצאת בדיקת מיישפיר, לא גילה, לא לצופים בבית ולא לדליה מור. הוא טען, לא נהוג לגלות. אכן, בבית-החולים תלי-השומר לא מגלים לנשים את מין העובר, אך בבית החולים הדסה בירושלים נהוג לגלות. דליה מור קובלת: "הארץ מחולקת ל"שניים. אם את תל-אביבית, איך לך זכות לדעת; אם את ירושלמית, מגלים לך את הסוד. הרופאים רק חושבים שהם באים להגן עלינו. אנחנו אנשים בוגרים כדי להביא ילדים לעולם, כדי לגדל אותם, אבל אסור לנו לדעת מה אנו נושאות בכרסנו!"

"הכרתי את הבדיקה באמצעות חברות שהרו בגיל מאוחר", מספרת ורדינה ארז, החובקת את בתה — בתאל. ורדינה, אחותה של רעיית נשיא המדינה, אופירה נבון, היא מפקה ובמאית בטלוויזיה. היא הרתה בגיל מאוחר וכך נכללה בקבוצת הנשים ההרות הזכאיות לבדיקת מיישפיר. הב"דיקה קובעת, בין השאר, אם העובר מוגן גולואידי, שהרי סכנה כזו שכיחה יותר ככל שעולה גיל האשה ההרה. היא ידעה שאם תבצע את הבדיקה ב"בית-החולים הדסה בירושלים, עיר מגורי, יגלו לה הרופאים את מין העובר. אך הרופא שלה עובד בבית-החולים תל-השומר. בתל-השומר נאלצה לוותר על המידע הזה. "רציתי לדעת", היא מודה. "כל כך רציתי לידת בן". חברותיה ש"ערכו בדיקה דומה בארצות-הברית, סיפ"רו לה ששם מגלים לכל אשה את כל תוצאות הבדיקה. היא אינה יודעת אם הגילוי המוקדם של מין היילוד גרם למישהי לבצע הפלה רק מפני שלא רצתה ללדת מין מסוים — ילד או ילדה. אך היא שמעה שכמה מחברותיה איימו לבצע הפלה. ורדינה עצמה ילדה בת.

תאירה שפירא, העובדת כבמאית ב"טלוויזיה הלימודית, הרתה בגיל מאוחר. גם היא הכירה בחשיבות הבדיקה של מיישפיר, כדי לוודא שהיא נושאת בכרסה עובר בריא. "הייתי נורא מתוחה עד שיגיעו תוצאות הבדיקה", נזכרה השבוע. "זה יכול להיות ההריון האחרון. הריון שהיה יקר לי יותר מכל".

תאירה מעידה על עצמה שהיא פחדנית. אבל לבדיקה הזו יש מטרה, ולכן הפכתי לגיבורה גדולה", היא אומרת. אחרי שישה שבועות הגיעו התוצאות ה"סופיות של הבדיקה. תאירה נרגעה כש"

מ עז למיקרוסקופים רבי-עוצמה שבמעבדה רוכנות טכנאות העסיקות בחקר. הן מחפשות ובודקות 46 כרומוסומים של החיים הפוטנציאלים. ה"ספירה נעשית בזהירות מירבית וכמה טכנאות חורות ובודקות את התוצאות. כך נראים הדברים במעבדה הציטוגנית שבבית-החולים. מהעבר השני ממתינות נשים במתח ובדאגה לתשובת המעבדה.

כל אשה שבמישפחתה סובל מישהו מ"מום תורשתי מופנית לייעוץ ולבדיקת מיישפיר. כל אשה מגיל 37, שהרתה, רש"אית לבקש בדיקת מיישפיר בכל מרכז רפואי בארץ. הבעיה היא, שגשים רבות אינן מודעות לחשיבות הבדיקה. הריון בגיל מאוחר נחשב מסוכן מבחינת בריאותו של העובר. בדיקת מיישפיר יכולה לגלות מומים בעובר, ואם מתגלים מומים, שוקלים ביצועה של הפלה.

דבר נוסף שאינו ידוע לקהל הנשים הוא, שעליהן להזדרז ולהגיע לבדיקה עד כמה שיותר מוקדם. גם הרופאים שאלהן פוגות הנשים לא מקפידים, ברוב המקרים, להחזיר את המידע הזה לתודעת הנשים ההרות. עד שמתקבלת תשובת המעבדה על בדיקת מיישפיר חולפים חמישה או שישה שבועות. זהו הזמן ה"דרוש להתפתחות התאים במעבדה, עד לשלב החלוקה. רק בשלב זה אפשר לר"אות תמונה של תכונות תורשתיות ולד"עת את מיספר הכרומוסומים. והתמונה היא אשר תקבע אם מצב העובר תקין או שהוא בעל-מום.

אין אפשרות לקצר פרק זמן זה. לכן אם מגיעה האשה לבית-החולים אחרי ה"שבוע ה-18 להריונה, ותוצאת הבדיקה מעידת על פגם כלשהו בעובר, מאוחר מדי לעשות הפלה. זו לא תהיה הפלה פשוטה, מהסוג המוכר המכיל 60 אלף נשים ישראליות שביצעו הפלה מסיבה כלשהי ב"1980, באישור רפואי. זו תהיה הפלה הר"מבוצעת עליידי החדרת תמיסה לרחם. זוהי הפלה קשה ומסוכנת; ממש טכניקה של גרימת לידה.

סודות

המעבדה

ב אמריקה מפיצים ברבים חוברת הסברה על בדיקת מיישפיר — על מטרותיה ועל חשיבותה. בישראל מצויה חוברת אחת בידו אחות אחת בכל בית חולים, והיא מקריאה את תוכן החוברת בלווי הסברים. זהו שירות נפלא. אבל הוא ניתן אך ורק לאותן נשים שכבר הגיעו לבית-החולים.

דליה מור, תחקירנית תוכנית הטל-וויזיה שעה טובה, הרתה בגיל מאוחר וכך נכללה בקבוצת הנשים ההרות הזכאיות לבדיקת מיישפיר. אחרי שעברה את הבדיקה וקיבלה תשובה שהכל תקין, היתה רגועה. אולם הסריו אותה שאלות רבות אחרות. הראשונה שהותה, שעד היום אין היא יודעת מהו המגע שבו אשה הרה צריכה להגיע לבית-החולים. כאשר גילתה את הריונה, ומיהרה אל הרופאה שלה, קיבלה תשובה, "יש לך זמן".

דליה מור לא הרפתה וגישה לבית החולים. שכנתה למיטה בבית-החולים קיבלה תשובה שמצב העובר שלה אינו תקין, ושהיא חייבת לבצע הפלה עליידי החדרת חומר לרחם. איש לא הסביר לאשה מסכנה זו, החייבת לעבור הפלה מסוכנת, שאפשר היה לערוך בדיקת מיישפיר ב"שלב מוקדם יותר ולבצע הפלה פשוטה בחודשי ההריון האשונים.

דליה מור ערכה את הבדיקה בבית החולים תל-השומר — שבו לא נהוג לגלות לאם את מין היילוד. זוהי תוצאת לוואי של בדיקת מיישפיר והמדיניות בבית-החולים זה היא לא "לנדב" מידע שאינו צורך רפואי. קיבלת דליה מור: "לי לא היתה סקר"